

Uvod

Sveučilište u Zadru pokreće projekt pod radnim nazivom *Arhipelagos*. Izbor ove kovanice u naslovu sačinjene od pojmova arhipelag i znanje, upućuje na dva semantička polja za koja u Hrvatskoj danas vlada golemo zanimanje, iako se oba, zbog gotove stoljetne nebrige društvene i političke zajednice, sada nalaze na rubu propasti.

Arhipelag, konkretno i metaforički, predstavlja jedan od pojmova bez kojih se ne bi mogla, ni u najkraćim crtama, definirati Republika Hrvatska. Naime na njezinu administrativno-političkom teritoriju, uz njezinu obalu i u njezinu moru raspoređeno je 1246 otoka. Po obimu, gustoći, iako ne i po površini, to je najveći insularij jedne europske države u odnosu na njezinu kopnenu površinu i apsolutno najgušći na Mediteranu. Ovaj je otočni prostor, s izuzetkom nekoliko većih otoka (Brač, Hvar, Korčula, Krk, Lošinj i Rab) doživio pravi demografski i gospodarski slom i sada se nalazi takoreći pred izumiranjem. Prosječna starosna dob ovih otočana prelazi 60 godina, sva naselja na malim otocima imaju negativan demografski prirast, na malim otocima ne postoji praktično ni jedna organizirana gospodarska aktivnost, osim individualne poljoprivrede i ribarstva te sezonskoga turizma.

Druga temeljna sastavnica ovoga kozmosa je *logos*, tj. znanje. Kada kažemo znanje, u okviru ovoga projekta, onda ne mislimo samo na visokosofisticirana znanja koja su rezultat dugotrajnih i ozbiljnih istraživanja, nego na ta i sva ostala znanja, a prije svega na ona koja se mogu steći u jednom iznimnom ambijentu kao što je zadarski insularni i kopneni prostor, bila ona od neposredne, praktične koristi za stjecanje sveučilišnih diploma ili duhovna, kao dopuna strogo profiliranom obrazovanju suvremenog pojedinca na osnovama sveopće nivelacije vrijednosti.

Polazimo od činjenice da otočni prostor hrvatske države i unutar njega zadarsko-šibenski arhipelag sa zaobalnim prostorom, koji su zbog mnogih razloga ostali na rubu razvoja ili čak izvan njega, nisu ništa izgubili od svoje privlačnosti. Štoviše, možda upravo zbog svoje zapuštenosti predstavljaju iznimno mjesto, ako ne i najiznimnije, za stjecanja znanja. Zato Sveučilište u Zadru ima dobre razloge za pokretanje ovoga projekta.

S druge pak strane ovaj, još uvijek dovoljno ekološki i urbanistički sačuvan prostor, pod strahovitim je pritiskom sve agresivnijih kupaca, sa svih strana svijeta i Domovine,

koji ga žele pretvoriti u zbroj građevinskih parcela sa sumnjivim ili prononsirano, za društvenu zajednicu, neprihvatljivim ciljevima. Da je tome tako, dostatno je baciti pogled na neke donedavno djevičanske uvale zadarskog arhipelaga.

14 Projektima razvoja Sveučilišta u Zadru ne mislimo obuhvatiti samo otočni prostor. Ono što vrijedi za zadarski arhipelag, vrijedi *mutatis mutandis* i za zadarsko zaobalje, tzv. Zadarsku ploču - prostor koji je tijekom čitave svoje povijesti bio poprištem sukoba i devastacije, ali ujedno i najveći ravničarski prostor na hrvatskoj strani Jadrana, koji je hranio svoje stanovništvo, svoj grad i svoje otoke. Danas je taj prostor u teškom stanju. Posljednji ratni pohod je do krajnjih granica iscrpio njegove fizičke i ljudske potencijale. A ni na duhovnoj razini stvari ne stoje mnogo bolje. Unatoč svemu, i upravo zbog svega, smatramo da se u ovom i prirodno i povijesno iznimnom ambijentu mogu i moraju promicati trajne humanističke i nove tehnološke vrijednosti i da Sveučilište u Zadru u tim nastojanjima ima svoje mjesto. To znači da želimo suradnju sa svima koje muče isti izazovi i koji žele surađivati s nama.

Autori ovoga programa potpuno su svjesni da moraju odgovoriti na velik broj pitanja. Prvo, ovakvo sveučilište i prostor unutar kojega ono djeluje jedinstveni su ne samo u Europi nego i na svijetu. To nimalo ne olakšava stvari, ali je u svakom smislu poticaj da se jedna netipična i u načelu originalna ideja provede u djelo. Pojedinačni modeli istraživačkoga i obrazovanoga rada "na daljinu" odavna su poznati većini europskih i svjetskih sveučilišta i mi ćemo, svaki put kada je to moguće, konzultirati postojeća iskustva. No ovako kompleksan program kao što autori zamišljaju *Arhipelagos* za sada nam nije poznat.

Potpuno smo svjesni da je jedno od najvažnijih pitanja za uspjeh *Arhipelogosa* pitanje recepcije Projekta. Mada u kontaktima sa suradnicima s eminentnih sveučilišta (Harvard, Pisa, Sorbonne, Padova, Graz...) autori dobivaju sadržajnu podršku i najavu suradnje, potpuno smo svjesni da će pravi izazovi nastupiti kada se krene u provedbu. Potrebno je uvjeriti vlastitu znanstvenu zajednicu na Sveučilištu u ispravnost postupaka i potrebu da se ovakav program provede. Prvi korak u tom smjeru učinjen je objavljivanjem sažetka *Arhipelaga* na mrežnim stranicama Sveučilišta i pozivom na predlaganje projekta i javnu raspravu. Javna prezentacija je održana i prvi su prijedlozi stigli.

Osobito važnom skupinom za izvođenje ovoga projekta smatramo lokalnu zajednicu. Otočne lokalne zajednice, a gotovo je identično s ravnokotarskim, pune su nepovjerenja prema svemu što dolazi "izvana" i iz "središta". One su toliko puta bile prevarene i razočarane s projektima koji su se trebali ostvariti na njihovu tlu, da stoje na oprezu čak i onda kada se od njih ništa ne traži. Mi ćemo ih, svakako, svojim postupcima, prije svega poznavanjem problematike, pokušati uvjeriti da je ovakav program nešto što njima može donijeti samo dobro: više ljudi na otok, više živosti u lokalnu zajednicu, više mladih i obrazovanih pojedinaca – među kojima i njihovih sinova i kćeri – u naselju, njihovo uključenje u izvedbu projekta, afirmaciju njihova naselja i na koncu, ne najmanje važno, veliku materijalnu korist.

Posljednja, i ne najmanje važna, skupina zainteresiranih trebala bi biti hrvatska akademska zajednica i društvo u cjelini. Naš ideal u provedbi projekta nikako nije zatvaranje u specifične zadarske okvire. Ovaj model istraživačkog i obrazovnog rada svakako bi trebao biti zanimljiv znanstvenoj i visokoobrazovnoj zajednici i to ne zato što je originalan ili možda jedinstven, nego zato što je istinit i koristan svima. Nisu samo zadarskom prostoru potrebna nova rješenja u provedbi znanstvenih istraživanja

i obrazovanja. Isti problemi tište i druge akademske zajednice i društvenu zajednicu u cjelini. Zato ćemo se obratiti, u trenutku kada to na razini izradbe i/ili provedbe programa procijenimo oportunistički, svim akademskim zajednicama koje žele sudjelovati svojim doprinosom, posebno u Hrvatskoj te u srednjoj i istočnoj Europi.

Hrvatsko društvo vapi za visokoobrazovanim ljudima, vrijednim i vjerodostojnim programima i projektima. Svi su željni afirmacije i dokazivanja vlastite pripadnosti Europi i europskim vrijednostima. Jedna od tih vrijednosti neprijeporno je znanost i obrazovanje, duhovni prostor u kojemu tako opasno zaostajemo. Ovaj se projekt ne može provesti u djelo bez obilne pomoći društvene i političke zajednice. Na nama je da ih uvjerimo da je on društvu zaista potreban te da preuzmemo odgovornost za njegovo provođenje.

Sveučilište u Zadru danas

Sveučilište u Zadru najveće je potpuno integrirano sveučilište u Republici Hrvatskoj. Uz Upravu, trenutačno na Sveučilištu djeluju 23 odjela i tri istraživačka centra unutar kojih je zaposleno ukupno 340 nastavnika: 120 u znanstveno-nastavnim zvanjima, 145 asistenata i viših asistenata, Ostali (75) su lektori, viši lektori, predavači i viši predavači. Ovome treba pridodati i 26 znanstvenih novaka. Gotovo svi asistenti su i studenti poslijediplomskih doktorskih studija što praktično znači da će u idućih tri do pet godina većina njih biti u znanstvenim zvanjima. Sveučilište može dakle računati da će u tom trenutku broj svojih znanstvenika udvostručiti, pa čak i kada se uzme u obzir činjenica da će određen broj starijih do tada otići u mirovinu. Radi se na pokretanju novih programa i osnivanju novih odjela. Upravljanje Sveučilištem predvodi rektor s četiri prorektora.

Na preddiplomskim, diplomskim, poslijediplomskim i doktorskim studijima, na Sveučilištu studira približno 5800 studenata (na preddiplomskom 2889, na diplomskom 747, na integriranom preddiplomskom i diplomskom 269, na stručnim studijima 131; apsolventata s posljednje godine i nediplomiranih po starom sustavu studija je 1444 te na poslijediplomskom 168 (apsolventi i redoviti). Među njima, samo stručno, obrazuju se studenti Odjela za zdravstvene studije i Odjela za obrazovanje odgojitelja. Postojeći model studiranja dopušta studentima izbor između jednopredmetnih i dvopredmetnih studija. Svi se dvopredmetni studiji mogu kombinirati međusobno, što daje na stotine mogućih kombinacija. Ovakav sustav stvara znatne poteškoće u organizaciji nastave i daje slabije konačne rezultate. Jedan od pokazatelja toga stanja je postotak prolaznosti studenata na preddiplomskom studiju za akademsku godinu 2007./2008. Jednopredmetni studiji: 37,9%, a dvopredmetni 27,6%.

Trenutačne znanstveno-istraživačke aktivnosti (godina 2010.) provode se kroz 51 znanstveni projekt MZOŠ-a i sedam programa, a razne stručne kroz sedam *Tempus*-projekata. Svaki drugi nastavnik u znanstveno-nastavnom zvanju voditelj je znanstvenoga projekta na Sveučilištu, a neki među njima suradnici su i na projektima svojih kolega. Izdavačka djelatnost Sveučilišta koncentrirana je na osam postojećih znanstvenih časopisa. Još su tri nova u pripremi te na izdavanje knjiga i monografija svojih profesora i projekata na kojima oni rade. U prošloj akademskoj godini održano je 15 znanstvenih skupova i konferencija te velik broj tečajeva, radionica, promocija i drugih manifestacija znanstvenog i kulturnog sadržaja. Studentski zbor i brojne

studentske udruge kompletiraju javni i kulturni život. Na Sveučilištu djeluje velik broj kompetentnih stručnjaka (osobito mladih) koji su se istaknuli u radu na terenu, u pokretanju međunarodnih projekata te u pokretanju novih studijskih programa i novih znanstvenih centara. Sveučilište u Zadru očito je postalo poželjnim mjestom za znanstveni rad i život, s obzirom na to da je u posljednjih pet godina zaposleno pedesetak osoba s doktoratom, koje nikada prije nisu bile djelatnici Filozofskoga fakulteta ili Sveučilišta u Zadru, a da ih je u istom tom razdoblju sa Sveučilišta otišlo samo deset (od toga šest na novoosnovani Filozofski fakultet u Split).

16

Veliko zanimanje za rad na Sveučilištu u Zadru, povoljno kulturno, prirodno i gospodarsko okruženje, razvoj prirodnih i drugih područja, veliko zanimanje za novopokrenute društvene studije, uz već postojeću jaku humanističku osnovu, navelo je Upravu na nova razmišljanja o različitim projektima razvoja i stjecanja znanja i vještina. Osim inicijativa za pokretanje novih doktorskih studija po bolonjskim načelima (četiri samostalna i tri združena već rade, a pripremaju se novi elaborati za dopusnice), došlo se i do programa koji bi na mnogim razinama (programskim, intelektualnim, prostornim i tehnološkim) dopunio slabosti tradicionalnoga načina istraživanja i studiranja, oživio zamrlu izvangradsku zajednicu te stvorio velike mogućnosti u autonomiji izbora, interdisciplinarnosti i mobilnosti, kako za studente, tako i za djelatnike. Tako bi Sveučilište posebnost svojega položaja na Mediteranu pretočilo u jedinstvenu i prepoznatljivu prednost. Taj smo projekt nazvali *Arhipelagos*.

Tradicionalno je Filozofski fakultet u Zadru i Sveučilište kojemu je on sadržajna osnova, svoj razvoj ostvarivalo kroz humanističko i društveno znanstveno područje. No u posljednje vrijeme Sveučilište se otvara prema prirodnim i drugim znanostima. U ovom trenutku na Sveučilištu djeluje 20 osoba u znanstveno-nastavnim zvanjima iz ovih područja. Uprava vodi računa o koherentnom razvoju svakoga znanstvenog područja/polja, ali i o njihovoj interakciji i komplementarnosti, što ostavlja dovoljno prostora za interdisciplinarne projekte. Sve bi trebalo, na dulji rok, rezultirati stvaranjem prepoznatljivih centara izvrsnosti.

Sveučilište u Zadru locirano je danas na više mjesta u gradu. Najstariji njegov dio je u zgradi u kojoj je do 2003. godine djelovao Filozofski fakultet, znanstvena i obrazovna prethodnica današnjega Sveučilišta. Riječ je o bivšem *Zavodu Svetoga Dimitrija*, s pogledom na zadarski arhipelag. U zgradi je smješteno 11 sveučilišnih odjela i Sveučilišna knjižnica. Ostali odjeli smješteni su u tzv. *Novom kampusu*, u bivšoj vojarni. Na tom će se prostoru od 11 hektara do 2030. izgraditi potpuno novo sveučilišno središte. Osim na ove dvije, po programskom obujmu i površini najveće lokacije, nastava i znanstveni rad se izvode u bivšem *Domu hrvatske mladeži* koji je Grad ustupio Sveučilištu te u isto tako bivšem, sada adaptiranom, *Studentskom domu*, u kojemu su smješteni istraživački centri. U pripremi uređenja je bivša *Tehnička škola*, dar Županije Sveučilištu za potrebe društvenih znanosti. Sveučilišna administracija (Rektorat) nalazi se do stare sveučilišne zgrade, na Rivi. Sveučilište s velikim brojem novih odjela i sa sve većim brojem djelatnika i studenata teško održava korak s rastućim potrebama za prostorom. Proces potpune prostorne pokrivenosti trajat će sve do konačne izgradnje *Novog kampusu*, a to praktično znači dvadesetak godina.

Sveučilište u Zadru u 2010. godini dobilo je Erasmus University Charter najvišeg stupnja; ušlo je u konzorcij Erasmus Mundus koji koordinira Sveučilište u Grazu Karl Frances; uspostavilo je suradnju s European Science Foundation, Regional Cooperation Council.

Isto tako, Sveučilište u Zadru intenziviralo je suradnju s nekoliko sveučilišta u Sjedinjenim Američkim Državama, posebno na organizaciji ljetnih škola i znanstvenih konferencija.

Sporazumi o bilateralnoj suradnji, bez kojih nije moguće sudjelovati u programima mobilnosti, potpisani su s 48 europskih i svjetskih sveučilišta i instituta.

Strategijske odrednice razvoja Sveučilišta u Zadru

Jedina ustanova u Zadru koja svojim programom i potencijalima može bitno pridonijeti novim rješenjima u znanstveno-tehnološkim istraživanjima i obrazovanju jest Sveučilište u Zadru. Zato je poslanje Sveučilišta, ne samo da stvara nove istraživače već i da novim idejama i projektima stvara uvjete za nova istraživanja i njihovu primjenu. Sve bezličniji, globalizacijom zahvaćen duhovni krajolik, danas traži od svakoga da bez gubitka svojega osobitog identiteta ravnopravno sudjeluje u znanstveno-tehnološkoj i svakoj drugoj međunarodnoj suradnji radi uspješnog nacionalnog (posebno gospodarskog) razvoja te da mudro i na dugi rok upravlja svojim resursima na dobrobit pojedinaca, lokalne zajednice, hrvatskoga društva, a posebno sadašnjih i budućih naraštaja. Ovo što slijedi strateški je okvir unutar kojega će se ti procesi odvijati.

Sveučilište u Zadru predlagat će i izvoditi projekte za stvaranje modernih znanstveno-tehnoloških i istraživačko-obrazovnih jezgara izvrsnosti, koji će uz intenzivnu međunarodnu znanstveno-tehnološku suradnju, držati na okupu Sveučilište, lokalne zajednice, gospodarstvo i pojedince. Najveću važnost valja posvetiti prostoru i ljudima u prostoru, jer je to ono što Zadar i Zadarsko sveučilište čini različitim i privlačnim. Prostor i ljudi čine okvir za razvoj scenarija u čijem će žarištu biti suvremeni društveni i tehnološki razvoj uz očuvanje prirodnog prostora i uz demografsku obnovu. Ljudi u svojem prostoru provode svoje programe, što je bitni smisao provedbe tih programa. To bi morao postati obrazac na nacionalnoj razini.

U našoj viziji strategije razvoja Sveučilišta u Zadru naglasak je na projektima koji istražuju ulogu društvenih, prirodnih i osobito humanističkih i znanosti u tehnološkom razvoju, a to znači razvoju nacionalnih gospodarstava, vodeći permanentno računa o tomu da u njih budu ugrađeni ekološki kriteriji i kriteriji samoodrživosti.

Zadarsko sveučilište u suradnji s odabranim sveučilištima iz Hrvatske, Europe i svijeta podučavat će domaće i strane studente (europske i svjetske) na koji način u svojim zemljama, u odgovarajućim društvenim uvjetima, razvijati tehnologiju i kako na toj tehnologiji zasnivati i razvijati nacionalno gospodarstvo a da pri tome ostvare poželjni društveni razvoj i održe, ili čak unaprijede prirodne sustave. Hrvatski studenti i oni koji u Hrvatskoj žele živjeti učiti će kako to činiti u Hrvatskoj.

Sveučilište u Zadru trajno će dovoditi najveće stručnjake i znanstvenike iz svijeta da – u iznimno povoljnim uvjetima za život, istraživanje i učenje u Zadru i na zadarsko-šibenskom arhipelagu – koji će, ne samo podučavati domaće i svjetske studente humanističkim, društvenim, prirodnim i tehnološkim znanjima, već će začinjati i voditi istraživačke projekte u znanosti i tehnologiji te pokretati i voditi njihovu primjenu u gospodarskim pothvatima, zasnovanim na intenzivnoj međunarodnoj znanstvenoj i tehnološkoj suradnji.

Razvoj istraživanja i obrazovanja na Sveučilištu uključuje:

- provedbu sveučilišne integracije, ne samo formalne (jedinствен žiro-račun) već i sadržajne (jedinствен i integracijski način realizacije studijskih programa);
- širenje istraživačko-obrazovnih programa na odgovarajuća područja prirodnoznanstva i tehnologije radi uspostave novih interaktivnih obrazovno-istraživačkih programa u području međusobnih utjecaja društvenih, prirodnih i tehnoloških pojava, što znači u području odnosa društva i gospodarstva u postojećim prirodnim uvjetima, koji se ljudskim djelovanjem ne smiju pogoršavati;
- reorganizaciju nastavnih procesa za studente pojedinih sveučilišnih usmjerenja tako da se ovi procesi koncentriraju uz dislocirana istraživačko-obrazovna središta koja raspoložuju odgovarajućom studijskom opremom i eksperimentalnim poligonima, i koja su snažno usmjerena prema obrazovanju, istraživačkom radu, športu, kulturi i rekreaciji;
- organizaciju istraživanja i nastave za istraživačko-nastavno osoblje i studente drugih sveučilišta koja, u dogovoru sa zadarskim, sudjeluju u izvedbi srodnih programa;
- organizaciju i provedbu ljetnih škola, tečajeva, seminara i radionica za studente iz Hrvatske i svijeta, i za one polaznike koji se obrazuju po programima cjeloživotnog obrazovanja.

Mali hrvatski naseljeni otoci, unatoč golemim naporima društva i ulaganja u fizičku infrastrukturu nisu doživjeli demografsku obnovu. Isto vrijedi i za zaobalje. Štoviše, svi pokazatelji daju do znanja da je na tim prostorima stanovnika fertilne dobi sve manje i da gospodarska aktivnost zamire. Broj školske djece na tim prostorima u posljednjih se deset godina prepolovio. Projekti razvoja Sveučilišta u Zadru moraju, između ostaloga, potaknuti demografsku obnovu toga iznimno lijepoga prirodnog prostora koji je najpogodniji za život, za znanstveno-tehnološka istraživanja i za visokoškolsko obrazovanje.

Svi projekti razvoja Sveučilišta u Zadru zasnivat će se na prijedlozima za ostvarivanje intenzivne međunarodne suradnje na dogovorenim znanstveno-tehnološkim istraživačkim projektima i na odabranim obrazovnim programima da bi Sveučilište moglo uspješno otvoriti svoja vrata nastavnom i znanstveno-istraživačkom osoblju i studentima iz Europe i svijeta. Svrha je otvaranja: omogućiti u obrazovnom procesu suradnju i samofinanciranje, a u znanstveno-tehnološkim istraživačkim procesima, suradnju i sufinanciranje iz hrvatskih, europskih i svjetskih znanstvenih, tehnoloških i gospodarskih financijskih fondova koji su namijenjeni toj svrsi.

Jedan od primarnih ciljeva projekta jest samoodrživost Sveučilišta u Zadru.

U procesu uključivanja Hrvatske u Europsku uniju potrebno je ubrzano pripremati projekte razvoja i dugoročni poslovni plan Sveučilišta u okvirima izloženih strategijskih odrednica radi ostvarivanja znanstveno-tehnološke i visokoškolsko-obrazovne suradnje u okvirima Unije i korištenja njezinih financijskih fondova. Što vrijedi za Europsku uniju vrijedi *mutatis mutandis* i za Uniju za Mediteran, tim više što je Sveučilište u Zadru od ove godine postalo članom Rektorske konferencije mediteranskih sveučilišta.

Gruba specifikacija projekta *Arhipelagos* – Arhipelaškog sveučilišta

Sveučilište u Zadru sa svojim postojećim integracijskim istraživačko-obrazovnim programima društveno-humanističkog usmjerenja visoko je kvalificirano da dogradnjom svojih programa i svoje strukture proširi svoja usmjerenja u interdisciplinarno područje međusobnih utjecaja društveno-humanističkih, tehnološko-gospodarskih i prirodnih pojava. Prvi projekt zasnovan na izloženim stratezijskim odrednicama razvoja Sveučilišta u Zadru jest projekt *Arhipelagos* – "Arhipelaško sveučilište".

Misija

U lokalnim okvirima i okvirima Hrvatske, *Arhipelagos* je u najboljem smislu riječi demokratski postupak, budući da je rezultat interesa za građane, i to prije svega za građane u poteškoćama, koji, našavši se sadržajno i formalno na rubu životnih uvjeta, nemaju rješenja za svoje probleme. Sami su nejak i da pokreću nove projekte, razočarani dosadašnjim pokušajima društvene zajednice i umorni od nedefiniranih i nerealiziranih obećanja. Autori *Arhipelagosa* nadaju se da će stručnjaci i građani Zadra i Hrvatske prepoznati njihovu iskrenu želju da se stvari pomaknu s mrtve točke. *Arhipelagos* je u svojoj biti istraživački postupak kojim se traže konačna rješenja za demografske probleme hrvatskog otočja i priobalja.

No projekt je istodobno zasnovan na misiji ostvarivanja vrijednih znanstveno-tehnološko-istraživačkih i visokoškolsko-obrazovnih rezultata mjerenih europskim i svjetskim mjerilima vrijednosti.

Istraživačko-obrazovna središta na otocima i u zaobalju

U smislu do sada izloženih stratezijskih odrednica razvoja Sveučilišta u Zadru – posebno onih koje počivaju na činjenici da su Zadar i zadarsko-šibenski otoci sa zadarskim priobaljem (Ravnim kotarima), šibenskim priobaljem i Velebitom jedinstveni prostor s iznimno povoljnim uvjetima za život, za znanstveno-tehnološka istraživanja, za sudjelovanje u visokoškolskoj nastavi i za stjecanje visokoškolskog obrazovanja – projektom *Arhipelagos* uspostaviti će se uz zadarska i druga otočno i kopneno dislocirana istraživačko-obrazovna središta s istraživačkim laboratorijima i eksperimentalnim poligonima.

Težište znanstveno-istraživačkih i obrazovnih programa istraživačko-obrazovnih središta bit će na stjecanju novih znanja o međusobnom utjecaju društvenih, tehnoloških (gospodarskih) i prirodnih pojava, koje nastaju tehnološkim (gospodarskim), a zatim i društvenim razvojem u zadanim prirodnim uvjetima. Kako pojave nastale ubrzanim tehnološkim (gospodarskim) razvojem uzrokuju dramatične promjene u društvenom razvoju i ugrožavaju prirodnu okolinu, to se znanstveno-tehnološka istraživanja i odgovarajući procesi visokoškolskog obrazovanja u istraživačko-obrazovnim središtima moraju koncentrirati oko razvoja pojedinih tehnoloških područja.

U nova istraživačko-obrazovna središta s pretežno humanističkim i društvenim znanstveno-istraživačkim i obrazovnim te umjetničkim i izvedbeno-umjetničkim programima, potrebno je uvesti intenzivne tehnološke znanstveno-istraživačke i obrazovne programe:

- visoke tehničke tehnologije: mjerne tehnologije, tehnologije procesiranja informacija i podataka, tehnologije inteligentnih sustava u pomorskom transportu i u drugim tehničkim primjenama i dr.;
- tehnologije uvjetovane morskim i zračnim okruženjem;
- tehnologije mediteranskoga poljodjelstva, voćarstva, šumarstva, prerade prinosa u tim djelatnostima, uređenja prostora i dr.;
- tehnologije mediteranskoga stočarstva, uzgoja ribe, ribarstva, prerade prinosa u tim djelatnostima i dr.;
- medicinske i biotehnologije;
- geo- i arheotehnologije;
- srodne tehnologije za koje u Hrvatskoj (posebno u Zadru) postoji dovoljno ljudskih i ostalih (motivacijskih) resursa.

Posebno mjesto u istraživanjima i obrazovanju rezervirano je za prirodni prostor s prirodnim pojavama u njemu, kako onaj potpuno sačuvan, tako i onaj koji je već načet i degradiran neprimjernim intervencijama. Stoga autori ovih strategijskih odrednica stoje na stajalištu da su očuvana priroda i prostor najveće nacionalne dragocjenosti koje se mogu neizmijenjene – i baš zbog toga što su neizmijenjene – uvrstiti u velike nacionalne vrijednosti. Ili drugim riječima: to je vrijednost koju Hrvatska može koristiti, a da se ona time ne umanjuje. Istraživanje prostora u odnosima društva, tehnologije (gospodarstva) i prirode te učenje o prostoru i njegovu samoodrživom očuvanju jedan je od prioriteta zadatka Republike Hrvatske, a posebno odgovarajućih istraživačko-obrazovnih središta Sveučilišta u Zadru.

Bitni dijelovi svih, a posebno otočnih središta – uz istraživačke laboratorije i eksperimentalne poligone – jesu informatički bogato opremljeni studijski prostori s ugovorenim razmjenskim pristupima relevantnim bazama znanstvenih i tehnoloških podataka, znanstvenih i stručnih časopisa te literature u Zadarskoj županiji, Hrvatskoj, Europi i svijetu.

Pojedino istraživačko-obrazovno središte obavlja odgovarajuću istraživačko-obrazovnu djelatnost u suradnji s drugim središtima Sveučilišta u Zadru po utvrđenim integracijskim konceptima, a s odgovarajućim središtima u Hrvatskoj, Europi i svijetu po dugoročnim ugovorima o znanstveno-tehnološkoj i obrazovnoj suradnji.

Tijekom ljeta, ali i preko godine istraživačko-obrazovna središta održavaju tečajeve cjeloživotnog obrazovanja.

Istraživačko-obrazovna središta surađuju s drugim sveučilištima u Hrvatskoj, Europi i svijetu u organiziranju međunarodnih znanstvenih skupova, posebno središta na otocima.

Razvoj otoka i zaobalja te njihova demografska obnova

Umjesto dvomjesečne sezone turističke djelatnosti, kojom se sada pretežito bave ostarjela otočna kućanstva, a uz oskudnu poljoprivrednu djelatnost i kućanstva u zaobalju, projektom *Arhipelagos* moći će se uspostaviti gotovo cjelogodišnje iznajmljivanje dobro uređenih stambenih prostora u postojećim zgradama u vlasništvu starosjedilaca. Novo je stanovništvo, prije svega, nastavno osoblje stalno i povremeno (pozvano iz Hrvatske i inozemstva) s obiteljima, pomoćno sveučilišno osoblje s obiteljima te studenti.

Isto tako, stvorit će se mogućnost za rijetke postojeće i moguće nove hotele da budu otvoreni tijekom cijele godine.

Stariji otočani će svojom pojavom, iskustvom i vještinama vjerno popunjavati mediteranski ugođaj jedinstvenog životnog ambijenta: vođenje kućanstva i pripremanje hrane na svoj, autentični način, spontanom demonstracijom svojih jedinstvenih znanja u gradnji i održavanju brodova, plovidbi na tradicionalni način, ribolovu, običajima i religijskih svetkovinama, povrtlarskim i maslinarskim vještinama i lokalnoj karakterističnoj zabavi (pučko i crkveno pjevanje, boćanje, regate na starinski način...).

Mlađi, visokoobrazovani otočani vraćat će se na otok na rad u istraživačko-obrazovnim središtima i u javnim infrastrukturnim djelatnostima. Ostali mlađi i poduzetni otočani moći će se angažirati u pružanju svih vrsta usluga, od ugostiteljstva i trgovine, do organiziranja tradicionalnih i kulturnih manifestacija, održavanja tjelesne kondicije, rekreacije i sportskih aktivnosti... Sinergija visokoobrazovanih i poduzetnih otočana pokretat će otočne gospodarske pothvate zasnovane na visokoj i čistoj tehnologiji, uključujući svaki put kada je to moguće tradiciju i tradicionalne tehnologije, osobito u turizmu, turizmu s originalnom otočnom ponudom.

Poticanje suradnje s gospodarstvom

Najveći broj dosadašnjih gospodarskih pokušaja na malim otocima i zapuštenom zaobalju propao je. Kod mnogih postoji uvjerenje da nikakva gospodarska aktivnost nije moguća. No tomu sigurno nije tako, jer bi inače takve zajednice odavno odumrle. U malim zajednicama moguće je proizvoditi visokosofisticirane proizvode i usluge jednako dobro kao i u gradu. Suvremene tehnologije i znanje stavljaju stanovnike malih zajednica, kada je riječ o visokim tehnologijama, u isti položaj kao stanovnike velikih gradova i moćnih sveučilišnih središta. Mi predviđamo da nije daleko dan kada će po zadarskom i jadranskom insulariju cvjetati obujmom male, a snagom moćne tvrtke, od interesa ne samo za Hrvatsku nego i za Europu i svijet.

Radni i stambeni prostori

Posebnu vrijednost ovih, osobito otočnih prostora, čine napušteni vojni objekti koji su trenutačno u teškom i devastiranom stanju, na otocima Molatu i Istu, ali i drugi objekti (napuštene osnovne škole – neke recentno uređene kao na Premudi, Istu i Molatu, zatim razni domovi kulture i slični objekti u Zadarskoj i Šibensko-kninskoj županiji). Ove će objekte Sveučilište preuzeti na upravljanje (koncesijom ili na drukčiji način) od županija i države Hrvatske. Ovaj je postupak traženja već u tijeku.

Sveučilište će vlasnicima brojnih i vrijednih turističkih objekata ponuditi dugotrajne i kvalitetne ugovore za najam njihovih objekata. Ovim prostorima pridružiti će se i prostori javne namjene (redovito u nekom tipu bivšeg društvenog vlasništva), trenutačno u različitim funkcijama, a mogu poslužiti za klubove, lučice, knjižnice, dvorane za događanja u kulturi i dr. Ti se prostori uključuju u raspoloživi prostorni fond u skladu s ugovorima o korištenju. Konačno, u prostorni fond uključuju se i hoteli, trajnim ugovorima o korištenju njihova prostora. Ako se ukaže potreba, gradit će se, u skladu s najboljom tradicijom i u dogovoru s predstavnicima svih zainteresiranih, i dodatni radni i stambeni prostori, po modelima javnog i javno-privatnog vlasništva.

Potrebno je izgraditi ili na drugi način pribaviti jedan istraživački brod za radni boravak od 10 do 15 osoba. Brod bi trebao biti dobro opremljen za znanstveno-tehnološka istraživanja i za izvođenje dijela obrazovnog programa.

Otvorenost za suradnju i tolerancija

Arhipelagos ne će biti zatvoren u usko lokalne granice. Štoviše, on je zamišljen i kao intelektualni arhipelag u prenesenom smislu riječi, otvoren prema svim prostorima koji ga okružuju, kako fizičkim tako i duhovnim, kako prostorno bliskim tako i prostorno udaljenim. Uostalom, što je danas udaljeno, ako je svijest o suradnji prisutna. Arhipelag je oduvijek bio, i to je jedna od konstanti, otvoren prostor, morskom komunikacijom povezan s čitavim svijetom. Jedan od razloga zbog kojih je Zadar u hrvatskoj povijesti bio toliko važan bez sumnje je njegov arhipelag. Drugi je, isto tako važan razlog, a u vezi s prethodnim, tolerancija. Malo je gradova na obali i okruženju u kojima se izmijenilo toliko naroda, jezika i kultura i koji su iskazali toliki stupanj tolerancije i otvorenosti kao Zadar. Ako se danas Zadar smatra uspješnim gradom u Hrvatskoj, onda to prije svega duguje svojoj otvorenosti i toleranciji. Posljednja istraživanja o migracijama stanovništva u hrvatske gradove i o privlačnosti gradova za život to jasno potvrđuju (2001. – 2007. 18200 novih stanovnika u Zadru).

Međusveučilišna suradnja

Uvjereni smo da daljnji razvoj znanosti u Hrvatskoj neće biti moguć bez ozbiljne decentralizacije i kvalitetnog razvoja sveučilišta izvan Zagreba. Isto tako, bez suradnje regionalnih sveučilišta sa Sveučilištem u Zagrebu i između sebe. Smatramo da je projekt *Arhipelagos* mogući kamen kušnje za provjeru te, nove, suradnje. U tom okviru mogu se pokretati zajednički diplomski i doktorski studiji, mogu se okupljati istraživači na zajedničkim, uistinu nacionalnim projektima, što se u hrvatskoj znanosti još uvijek ne događa. Ovaj program vidimo kao mogućnost pokretanja novih znanstveno-tehnoloških istraživačkih, visokoškolsko-obrazovnih i gospodarskih aktivnosti koje će u punoj mjeri voditi računa o humanističkim i prirodnim vrijednostima zadarskoga podneblja i Hrvatske u cjelini. Smatramo da je razvoj profiliranih znanstveno-tehnoloških obrazovnih središta na otocima i u zaobalju realnost. Program ima ambiciju potaknuti bratska sveučilišta i državne institucije na drukčije vođenje regionalne politike i na novu filozofiju njezina razvoja. Osnova je te politike: stjecanje znanja o međusobnim utjecajima društvenih, tehnoloških (gospodarskih) i prirodnih pojava, motiviranost, stvaralaštvo, poduzetnost i odgovornost.

Poticanje kvalitetne suradnje s pojedincima iz Hrvatske i svijeta

Ovaj se postupak i suradnja temelje na vezama koje su već afirmirani profesori sa Sveučilišta stekli u zemlji i inozemstvu. Isto tako, na vezama koje su pojedini odjeli i Sveučilište u cjelini izgradili na planu domaće i međunarodne suradnje. Ovdje se prije svega misli na suradnju s afirmiranim pojedincima koji dolaze iz područja koja do danas nisu bila, ili su bila nedovoljno zastupljena na Sveučilištu u Zadru. Dakle, na one koji dolaze iz znanstvenih, kulturnih, umjetničkih i sportskih krugova i koji svojim angažmanom i prethodnim rezultatima mogu pomoći razvitku i afirmaciji sveučilišnih sastavnica, Sveučilišta u cjelini.

Međunarodna suradnja i internacionalizacija Sveučilišta

Do sada se međunarodna suradnja odvijala sporadično, ovisno o afinitetima pojedinih profesora. Rijetko je uključivala mlade znanstvenike, a studente gotovo nikada. Novi, bolonjski, način studiranja potpuno je prilagođen potrebama ovoga projekta. Točnije, projekt se u potpunosti u njega uklapa. Mobilnost, izrada zajedničkih programa diplomskih i doktorskih studija, svih oblika istraživačkoga rada i drugih oblika suradnje, ovim se programom potiču i oni su njegova realna osnova. Time Sveučilište u Zadru kompenzira objektivne slabosti koje su proizvod naslijeđena stanja i internacionalizira svoju jedinstvenu poziciju na Mediteranu. Sveučilište raspolaze velikim brojem ugovora o suradnji, stvaraju se novi kontakti, a neki su i rezultat rada na ovom projektu. Očekujemo da će *Arhipelagos* učiniti da se ova suradnja i aktivira u praksi.

Financiranje uspostavljanja i samoodrživost nove strukture i novog programa Sveučilišta u Zadru po projektu *Arhipelagos*

U fazi specificiranja projekta potrebno je procijeniti koliko bi uspostavljanje nove strukture i novog programa Sveučilišta u Zadru zahtijevalo financijsku potporu iz raznih izvora i po kojem modelu bi se financiranje ostvarilo. Posebnu je pozornost potrebno obratiti modelima javno-privatnog vlasništva s pretežitim javnim udjelom.

Za razliku od uspostavljanja, održavanje projektom *Arhipelagos* uspostavljenih struktura i programa, treba u djelatnostima koje se odnose na visokoškolsko obrazovanje ostvariti samofinanciranjem uz smanjenu potporu odgovarajućih fondova države Hrvatske, dok u znanstveno-tehnološkim istraživačkim aktivnostima treba ići za tim da se ostvari cjelovito sufinanciranje iz gospodarskih, tehnoloških i znanstvenih fondova koji su za tu namjenu predviđeni u Hrvatskoj, Europi i svijetu.

Za početak je potrebno procijeniti i ostvariti sredstva za detaljnu specifikaciju projekta, koja je vrlo zahtjevna jer o njoj ovisi njegov uspjeh. Ova se sredstva mogu namaknuti iz hrvatskih državnih fondova predviđenih za tu namjenu. Nakon detaljne specifikacije projekta s utvrđenim troškovnikom za uspostavljanje nove strukture i novog programa Sveučilišta u Zadru, bitan dio za sufinanciranja njegove izvedbe u fazi uspostavljanja tih struktura i programa potrebno je ostvariti iz odgovarajućih fondova Europske unije.

Projektom *Arhipelagos* stvara se novo sveučilište: identitetsko sveučilište

24

Ovdje je riječ o izgradnji i očuvanju vlastite prepoznatljivosti u akademskoj i društvenoj zajednici. Ova bi se komponenta projekta mogla podvesti pod slogan: *Sveučilište u Zadru – drugačije sveučilište*. Treba odmah dati odgovor i na pitanje: u čemu je razlika i postoji li uopće razlika između zadarskoga i drugih sveučilišta? Zadarsko sveučilište, kao i mnoga druga u Hrvatskoj, opterećeno je dugogodišnjom hipotekom sustava koji je vladao u čitavoj društvenoj zajednici od Drugoga svjetskog rata do početka devedesetih godina prošloga stoljeća. A glavno obilježje toga sustava je bilo ono isto koje je obilježilo i društvo u cjelini: inercija i čuvanje stečenih pozicija na svim razinama, strah od inovativnosti i njezinih posljedica. Proces preuređenja društva, a tako i sveučilišta, bit će dugotrajan i pun otpora. Unatoč svemu Sveučilište u Zadru je steklo značajan ugled i privlači mnoge, kako mlade, tako i afirmirane stručnjake. To je bez sumnje nešto novo i važno! Drugo, još važnije, a možda stoji u vezi s prvim, jest činjenica da se na Sveučilištu gradi svijest o njegovu iznimnom prirodnom i kulturnom okruženju.

Izvedbom projekta *Arhipelagos* Sveučilište u Zadru tvorit će:

- istraživačko-obrazovna središta u Zadru i zadarsko-šibenskom zaobalju;
- istraživačko-obrazovna središta na Molatu i Istu (najprije), a potom i na drugim zadarsko-šibenskim otocima, (Premuda, Murter, Žirje – napuštene vojarnje);
- istraživačko-obrazovna središta u naseljima Dugog otoka i Dugom otoku susjednih otoka (Zverinac, Rava, Iž);
- moguća istraživačko-obrazovna središta na drugim otocima, uključujući otoke izvan zadarsko-šibenskog arhipelaga.

Sa svim svojim istraživačko-obrazovnim središtima Sveučilište u Zadru bit će integrirani istraživačko-obrazovni sustav čiji će administrativni i logistički podsustavi biti koncentrirani u Zadru na svim razinama iznad operativne razine. Odgovarajući operativni podsustavi ući će u strukture pojedinih istraživačko-obrazovnih središta.

Po rješenjima koja se ovim dokumentom predlažu, Sveučilište u Zadru stječe hrvatsku, europsku i svjetsku prepoznatljivost. Vjerujemo da se ona ne može izgraditi na brzinu, vještim marketinškim trikovima, već samo i jedino dugoročnim i dosljednim radom na znanstvenoj izvrsnosti koja svoje uporište ima u tradiciji i u nacionalnoj kulturi. A to znači u prirodnom, kulturnom i antropološkom naslijeđu mediteranskoga svijeta, kojemu Zadar i njegovo okruženje oduvijek pripadaju. Ovaj put u izgradnji vlastite prepoznatljivosti temeljit će se, osim toga, na otvorenoj suradnji sa svima koji su u stanju spomenute vrijednosti asimilirati i pretočiti u znanstveno, umjetnički i gospodarski svrsishodne proizvode.

Gruba analiza izvedivosti projekta *Arhipelagos*

Metoda SWOT analize (kratica od engl. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), danas je općeprihvaćena metoda za identifikaciju pozitivnih i negativnih unutarnjih i vanjskih čimbenika od utjecaja na izvedbu projekata kojima se poboljšava struktura ili programi pojedinih institucija ili pothvata. Radi procjene izvedivosti projekta

Arhipelagos primijenit ćemo metodu SWOT, što znači da ćemo načiniti grubu analizu: unutarnjih snaga, unutarnjih slabosti, vanjskih prilika i vanjskih prijetnja u procesima izvedbe projekta te usporediti njihove učinke.

UNUTARNJE SNAGE

Zadarsko sveučilište *Studium generale Sancti Dominici* prvo je sveučilište utemeljeno na hrvatskom tlu. Njegove su diplome bile istovrijedne sa svim diplomama koje su izdavala sveučilišta toga doba (Bolonja, Sorbona, Prag...). Isto tako, Zadarsko sveučilište ponosi se tradicijom prvoga dislociranog visokog učilišta na teritoriju bivše SR Hrvatske.

Današnje mlado i dinamično, integrirano sveučilište, u trenutku osnivanja prvo takvo u Hrvatskoj, ne želi ponavljati programe u kojima su druga hrvatska sveučilišta ili njihovi studiji stekli znanstvenu afirmaciju, već popunjavati prostor koji se otvara u okviru njegove integrirane strukture, njegove polivalentne orijentacije i njegove specifične lokacije, koja je od pamtivijeka bila najveća zadarska posebnost, kako nekada na razini političkih i društvenih funkcija te gospodarstva, tako danas, na razini znanstvenih istraživanja i visokog obrazovanja.

Velik je izbor studijskih programa na preddiplomskom i diplomskom studiju. S obzirom na dvopredmetnost, velike mogućnosti za interdisciplinarnost; s obzirom na humanističku, društvenu i prirodnu profiliranost Sveučilišta i s obzirom na fizički prostor kojemu je Sveučilište u središtu, interdisciplinarni programi su sam smisao strategijske orijentacije Sveučilišta.

Veliki je priljev novih nastavnika i istraživača na Sveučilište. Odnos dolazaka i odlazaka *visokoobrazovanih osoba* u posljednjih pet godina je otprilike 50 : 10. Velik je broj asistenata i znanstvenih novaka (145 + 26) od kojih je trećina magistrirala, a gotovo svi ostali pripremaju doktorate.

U Zadru živi, ili živi i radi, veći broj hrvatskih znanstvenika povratnika iz inozemstva. Samo na Sveučilištu ih je 15.

Novi i privlačni studiji pokrenuti su u vrijeme i nakon utemeljenja Sveučilišta. Za sve nove studije odreda, pri upisima postuliralo je dvostruko i trostruko više kandidata od odobrene kvote.

Relativno je mali broj studenata s obzirom na mogućnosti izbora studijskih usmjerenja, što bi u predvidivoj budućnosti moglo otvoriti mnogo više prostora za individualni rad sa studentima.

Unatoč otporima i nerazumijevanju postoji spremnost većine znanstveno-nastavnog osoblja (osobito mladih) da se ide u promjene.

Odlična je i lokacija tzv. Starog kampusa, Rektorata i bivšeg Doma hrvatske mladeži, koja, unatoč tomu što sama po sebi ne utječe na kvalitetu znanstvenog rada, izaziva dodatno zanimanje domaćih i stranih znanstvenih istraživača za Zadarsko sveučilište.

Izražena je orijentacija prema znanstvenom radu. Osnovano je novo znanstveno-istraživačko središte u Jazinama, u prostorijama staroga Studentskog doma.

Značajan je kompleks sadašnjeg i budućeg *Novog kampusa* na prostoru vojarne F. Lisice (11 hektara). U ovom trenutku na toj je lokaciji smješteno nekoliko odjela i Studentski dom (200 ležaja); *Novi kampus* je središnji razvojni prostorni projekt koji će se realizirati u sljedećih 20 godina. U njemu će se do zavidne razine oformiti i restrukturirati

nedostajući ili nedovoljno kvalitetni sadržaji (sveučilišna knjižnica, studentski dom i restoran, novi prostori za nastavu i istraživanje, ostali prateći objekti studentskog i znanstveno-istraživačkoga standarda).

U tijeku je širenje Sveučilišta na arhipelag i u zaleđe Grada. Glavni grad zadarskog arhipelaga oduvijek je bio Zadar, koji mu na neki način stoji u središtu. I u administrativnom smislu, velik dio zadarskih otoka pripada pod gradsku upravu. Demografska tragedija ovoga arhipelaga, ali i zaleđa, učinila je da se on stoljećima nije mijenjao i da se nebriga za njega – zbog očuvanosti prirodne i velikim dijelom kulturne baštine – pretvorila u njegovu najveću prednost.

26

Ostvaruje se izvrsna suradnja Sveučilišta s Republikom, Županijom i Gradom na rješavanju prostornih, ali i drugih pitanja.

UNUTRAŠNJE SLABOSTI

Postoji velika usitnjenost znanstvenih projekata i programa na nacionalnoj i sveučilišnoj razini i neodgovarajući način njihova odobravanja, financiranja i ocjenjivanja.

Može se utvrditi nedostatak kolaborativnih projekata interdisciplinarnog karaktera s velikim brojem različito profiliranih znanstvenika i sa znatnim materijalnim sredstvima. I to je opće slabo mjesto hrvatskoga znanstvenoga sustava.

Mali je broj znanstvenih projekata koji se bave istraživanjem zadarskog prostora na bilo kojoj razini (prirodnoj, vremenskoj, duhovnoj, materijalnoj...).

Nedostaju znanstveno-istraživački i bilo kakvi drugi projekti suradnje Sveučilišta s gospodarstvom i društvenom zajednicom, Gradom i Županijom.

Stanje znanstvenih istraživanja na Sveučilištu u strogoj je vezi s nastavnim karakterom ustanove, tako da se znanstveno-istraživački projekti definiraju prema nastavnom programu, a ne obrnuto.

Postoji objektivni nerazmjer u interesu za pojedine studije, što se očituje u prijavama za prijamne ispite. Studiji za koje ne vlada dostatan interes i njihovi nastavnici naći će se u poteškoćama ili pred nestajanjem u trenutku prijelaza na samostalno financiranje.

Premali je broj projekata u suradnji s drugim sveučilištima, Europskom unijom i općenito subjektima izvan Sveučilišta.

Rast Sveučilišta i velik broj preddiplomskih i diplomskih programa (približno 70) otvara mnoga pitanja u pogledu kadrova i prostora. Iskazana prednost na dulji rok u velikom broju mladih znanstvenika, istodobno je i velika slabost na kraći rok, jer u tom vakuumu treba održati razinu nastavnog rada i znanstvenih istraživanja.

Veliki prostorne poteškoće unatoč permanentnom širenju Sveučilišta na nove lokacije i gradnju *Novog kampusa* u perspektivi, osobito u području znanstvenih istraživanja.

Unatoč relativno dobroj opskrbljenosti knjižnica velik je nedostatak priručnika i skripta za neposredne potrebe. Velik je nedostatak i informatičke opreme koja bi trebala stajati na raspolaganju istraživačima, nastavnicima i studentima.

VANJSKE PRILIKE

Najveća vanjska prilika projekta *Arhipelagos* prirodni je prostor Zadarske županije i prostor koji s tom županijom graniči. Zadar i zadarsko-šibenski otoci sa zadarskim priobaljem (Ravnim kotarima), Šibenikom i šibenskim priobaljem te Velebitom čine jedinstveni prostor s iznimno povoljnim uvjetima za život po svim relevantnim kriterijima, posebno klimatskim, za znanstveno-tehnološka istraživanja, za sudjelovanje u visokoškolskoj nastavi i za stjecanje visokoškolskog obrazovanja.

Izvanredna, za znanstveni rad podobna okolina: najvažniji Državni arhiv u Hrvatskoj; velika Znanstvena knjižnica s velikim brojem starih i rijetkih primjeraka, Nadbiskupijska i velik broj samostanskih knjižnica; povijesna baština potvrđena u arhivskoj građi, najdugovječnijega glavnog grada na tlu Hrvatske: sjedište Liburna, Rimljana, Bizanta, Venecije, Francuske uprave, Austrije.

Izvršno kulturno i umjetničko okruženje i spomenička baština koja se predstavlja doslovno u svim umjetničkim stilovima od antike do moderne umjetnosti, i to često s najreprezentativnijim primjercima na svijetu (Sveti Donat, Zlato i srebro Zadra, Morske orgulje i dr.).

Izvrсна jezična, glagoljaška, dijalektalna, onomastička i leksička baština raznih jezičnih provenijencija potvrđena u dokumentima i još živućim govornicima (osobito na otocima).

Vrsna crkvena umjetnička i liturgijska baština. Zadar je jedna od najstarijih hrvatskih nadbiskupija.

Velika kazališno-interpretativna tradicija predstavljena u dostignućima i radu jednog od najpoznatijih i najuspješnijih kazališta lutaka u Hrvatskoj.

Bogata sportska tradicija i sportska sadašnjost. Legendarni KK Zadar koji je u teškim povijesnim trenucima bio jedan od rijetkih čuvara nacionalnog identiteta. Danas odlična športska infrastruktura (velika moderna dvorana, bazeni, veslački i jedriličarski poligoni...).

Bogata gospodarska tradicija, nekada i danas najuspješnijih tvrtki u Hrvatskoj (*SAS, Tankerkomerc, Tankerska plovidba...*). *Tankerska plovidba* je jedina od rijetkih tvrtki hrvatske trgovačke mornarice koja je preživjela privatizaciju i posluje uspješno.

Golemo i upravo jedinstveno prirodno naslijeđe. U krugu od 90 km nalazi se sedam nacionalnih ili prirodnih parkova (Kornati i Telašćica na moru, Vransko jezero, Krka, Paklenica, Sjeverni Velebit i Plitvice, na kopnu).

Grad vrlo dinamičan i visokih urbanih standarda u službi građana: Morske orgulje i Pozdrav Suncu, novo Kazalište lutaka, nova sportska dvorana na Višnjiku, novi Muzej stakla, novi bazeni, nove interpolacije i velik broj bivših vojnih objekata prenamijenjenih za društvene potrebe; velike mogućnosti za iskazivanje životnih stilova.

Odlična fizička povezanost grada s okolinom i svijetom (autocesta, zračna luka, željeznica, luka i trajektna luka u izgradnji).

Najgušći i najbrojniji arhipelag na Mediteranu. Zajedno sa šibenskim otocima i Kornatima, koji sa zadarskim otocima čine jedinstvenu geografsku cjelinu, riječ je o 526 većih i manjih otoka. Neki su od njih trajno naseljeni. Ovdje, svakako, valja uzeti u obzir činjenicu da je redovito riječ o malim naseljima koja ne mogu, za razliku od onih na velikim jadranskim otocima, osigurati za sebe ni minimum društvenih

funkcija, već to za njih čini matični grad, grad u središtu urboarhipelaga – prema definiciji arhitekta Bašića.

Izvršno podmorje s bezbrojnim uzvisinama, promjenama dubine, bracima, melama i sikama. Povijesni akvatorij hrvatskoga ribarstva (Telašćica, Molašćica, Kornati, Saharun, Levrnaka...). Podmorje čuva i velik broj artefakata iz minulih razdoblja.

Najveća agrarna površina na istočnoj obali Jadrana u zaleđu grada – Ravni kotari. Okosnica poljoprivredne, povrtlarske, voćarske i vinogradarske proizvodnje. Sada u teškom i zapuštenom stanju s mnogo porušenih objekata, ponegdje s minskim poljima, ali i s velikim brojem povijesnih središta (također u teškom stanju), kao što su Kula Jankovića, Vrana, Kličevica i druge utvrde.

Posebno su na otocima pogodni preostali napušteni vojni objekti jer mogu postati učionice, laboratorijski prostori i eksperimentalni poligoni za znanstveno-istraživački i obrazovni rad. Tome valja pribrojiti:

- brojne udobne kuće s turističkim apartmanima koji se mogu trajno iznajmiti za boravak znanstveno-istraživačkog, nastavnog i pomoćnog osoblja na Sveučilištu te studenata;
- velik broj izvršno lociranih i danas napuštenih objekata starih škola, zadružnih domova, raznih drugih objekata u društvenom vlasništvu, bivših postrojenja, tvornica i dr.

Na svim zadarskim otocima, na kojima će se uspostaviti istraživačko-obrazovna središta Sveučilišta u Zadru, danas postoje dobre ceste za prijevoz vlastitim automobilom između otočnih naselja.

Grad je bez teške i onečišćavajuće industrije i s najsuvremenije riješenim sustavom odvodnje otpadnih voda.

Nakon Zagreba, hrvatski grad s najvećim priljevom novoga stanovništva, osobito mladog i visokoobrazovanog. To potvrđuje i priljev novih kadrova na Sveučilište. Isto tako, po posljednjim anketama, na prvom mjestu po privlačnosti za trajni boravak.

VANJSKE PRIJETNJE

Na prvom su mjestu aspiracije svih vrsta poduzetnika prema ovom prostoru svjetske vrijednosti. Velika je opasnost da se pod pritiskom investitora i grabljivaca svih vrsta zauvijek izgube dragocjeni prirodni i kulturni resursi koji moraju služiti naraštajima koji dolaze.

Postoji nespremnost i sumnjičavost malih lokalnih zajednica prema pokušajima koji dolaze izvana ("iz Grada"), često zbog slabe pripremljenosti nositelja inicijativa ili zbog njihove slabe upućenosti u život malih zajednica.

Upravljačke strukture nisu prilagođene projektima na dugi rok, pogotovo ako se u njima ne vidi eksplicitno "neka kratkoročna korist".

Nastaju poteškoće oko osiguravanja smještaja i osobito prehrane sudionika ljetnih škola, tečajeva, radionica... Izgradnjom samostalnih objekata za stanovanje oslabila bi ideja maksimalne integracije svih sudionika u procesu. S druge strane, zajednički objekti imaju znatne prednosti za organizatora.

Transport sudionika do otoka ili zaobalja obavljao bi se javnim prijevozom, što može predstavljati poteškoću. Sveučilišni brod, onako kako je opisan, u načelu ne bi služio za prijevoz putnika. No to može ostati za raspravu.

ZAKLJUČNO

Omjere li se unutarnje snage i slabosti te vanjske prilike i prijetnje, može se donijeti gruba procjena da je izvedivost (*feasibility*) projekta *Arhipelagos* vrlo visoka.

Upravljanje projektom *Arhipelagos* i hodogram projekta

Projekt *Arhipelagos* ima sve značajke velikog i značajnog projekta na hrvatskoj nacionalnoj, ali i na europskoj, a to znači i svjetskoj razini. To je projekt kojim će se Sveučilište u Zadru – uz potporu Grada Zadra, Zadarske županije, susjednih županija i Vlade Republike Hrvatske – natjecati za financijska sredstva iz fondova Europske unije.

Potrebno je da inicijativna skupina koja predlaže projekt *Arhipelagos*, a koju vodi dr. sc. Vladimir Skračić, sveučilišni profesor, i u čijem su sastavu dr. sc. Srećko Jelušić, sveučilišni profesor; Nikola Bašić, docent, arhitekt; Nives Kozulić, arhitekt; dr. sc. Ante Uglešić, sveučilišni profesor; dr. sc. Fedja Vukić, docent, teoretičar dizajna; dr. sc. Josip Faričić, docent i mr. sc. Irena Radić Rossi, arheolog, čim prije, a najkasnije do 1. rujna 2010. prihvati "Nacrt idejnog projekta programske i strukturne dogradnje Sveučilišta u Zadru *Arhipelagos*" i predloži Sveučilištu u Zadru donošenje odluka: o uspostavljanju projekta *Arhipelagos* na osnovama prihvaćenog Idejnog projekta te o imenovanju voditelja projekta i osnivanju Nadzornog vijeća projekta *Arhipelagos* iz sastava inicijativne skupine. Pri tome bi bilo realno očekivati da se prof. dr. sc. Vladimir Skračić prihvati uloge voditelja projekta, a prof. dr. sc. Ante Uglešić, rektor Sveučilišta, prihvati uloge predsjednika Nadzornog vijeća. No mogao bi se sastavu Nadzornog vijeća pridružiti i jedan tehnolog, na primjer, dr. sc. Zoran Vukić, sveučilišni profesor na FER-u u Zagrebu.

Sveučilište u Zadru može do 15. rujna 2010. donijeti predložene odluke te otpočeti, zajedno s Nadzornim vijećem projekta *Arhipelagos*, osnivanje koordinacijskog tijela društveno-gospodarskih subjekata koji iskažu zanimanje za projekt: Vijeća potpore projektu *Arhipelagos* (Vijeća *stakeholdera*). Skrb o tim poslovima nakon osnivanja preuzet će Nadzorno vijeće projekta.

Na osnovama Idejnog projekta *Arhipelagos* i već ostvarene suglasnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Nadzorno vijeće projekta pripremit će, a Sveučilište u Zadru ostvariti financijsku potporu Ministarstva za izradu detaljne specifikacije projekta s projektnim zadacima i aktivnostima projektnog tima, institucija koje surađuju i Sveučilišta u Zadru, koje će projekt izvoditi. Za tu je svrhu potrebno pribaviti 220.000,00 kn. Ako se taj novac ne može pribaviti u roku koji je naveden u dijagramu tijekom projekta *Arhipelagos*, pomaknut će se i svi ostali rokovi ove faze projekta za onoliko dana za koliko bude kasnilo pribavljanje novčanih sredstava.

Na osnovama detaljne specifikacije projekta *Arhipelagos* projektni tim će pripremiti projektnu dokumentaciju potrebnu za sudjelovanje u procesima pribavljanja financijske potpore projektu iz sredstava odgovarajućih fondova Europske unije.

Na svojoj prvoj sjednici, prije 20. rujna 2010., Nadzorno će vijeće odlučiti o izboru savjetničke tvrtke koja će – na osnovi dogovorenog ugovornog odnosa (nije potrebno raspisivati natječaj zato što će se financijske obveze Sveučilišta u Zadru održavati ispod odgovarajućeg zakonskog limita) u suradnji s voditeljem projekta i timom koji on predloži iz sastava stalnih suradnika Sveučilišta, a koji odobri Nadzorno vijeće – izraditi detaljnu specifikaciju *Arhipelagos* s projektnim zadacima i aktivnostima projektnog tima, onih institucija koje budu surađivale na projektu *Arhipelagos* i Sveučilišta u Zadru te, prema potrebi, pružati konzultacije voditelju projekta i projektnom timu u izvedbi projekta.

30 Na prijedlog Nadzornog vijeća projekta *Arhipelagos*, Sveučilište u Zadru dodijelit će projektu dvije prostorije s informatičkom opremom: jednu za voditelja projekta, predsjednika i članove Nadzornog vijeća projekta, i jednu za rad savjetničke tvrtke s projektnim timom. Te je prostorije potrebno dodijeliti prije 20. rujna 2010.

Istodobno Sveučilište u Zadru imenovat će jednu administrativnu osobu (koja radi na poslovima Rektorata) tajnicom projekta. Tajnica projekta trajno će organizirati administrativnu podršku projektu po uputama voditelja projekta.

Važno je ponoviti da projekt *Arhipelagos* izvodi projektni tim Sveučilišta u Zadru na čelu s voditeljem projekta (članom Nadzornog vijeća projekta *Arhipelagos*) uz suradnju izabrane savjetničke tvrtke, koja preuzima odgovornost za izradu detaljne specifikacije projekta i koja može predlagati druge suradničke institucije i pojedince kako bi s njima bila ugovorno angažirana za pojedine faze izvođenja projekta.

Izrada detaljne specifikacije projekta s projektnim zadacima i aktivnostima ne bi smjela trajati dulje od pet mjeseci.

Potrebno je da najkasnije tri mjeseca nakon osnivanja Nadzorno vijeće utvrdi, na osnovama Idejnog projekta *Arhipelagos*, na koje sve vojne i druge objekte i na koju sve administrativnu i financijsku potporu može projekt računati kratkoročno, srednjoročno i dugoročno i s kojom vjerojatnošću. S tako utvrđenim pristupima prostoru i administrativno-financijskim okvirima projektni tim će zajedno sa savjetničkom tvrtkom izraditi optimalnu varijantu detaljne specifikacije projekta.

Sveučilište u Zadru osnovat će Vijeće potpore projektu *Arhipelagos* tri mjeseca nakon odluke o uspostavljanju projekta. Tada će Vijeće potpore preuzeti od Nadzornog vijeća skrb za širenje i ostvarivanje potpore izvedbi projekta *Arhipelagos*.

Autori:

dr. sc. Vladimir Skračić, sveučilišni profesor

dr. sc. Srećko Jelušić, sveučilišni profesor

dr. sc. Mile Dželalija, sveučilišni profesor

Suradnici:

dr. sc. Nikola Bašić, docent, arhitekt

Nives Kozulić, arhitekt

dr. sc. Ante Uglešić, sveučilišni profesor

dr. sc. Fedja Vukić, docent, teoretičar dizajna

Savjetnik i koautor:

dr. sc. Zvonimir Radić, sveučilišni profesor u miru